

Salınmış Cığırda Kənar Yolla **Baş Məqalə - Betti Bleyer**

Mənbə: Azerbaijan International jurnalı - Aİ 9.2 (Yay 2001)

© 2003. Azerbaijan International

AZERI.org

1995-ci ildə Qafqaz dağlarına etdiyim ilk səyahətim heç vaxt yadımdan çıxmaz. Qeyd edim ki, bu 1995-ci ilin yanvar ayı idi. Mən dağlarla əhatə olunmuş Şərqi Tennesidə böyüyüb boya-başa çatmışam. Lakin Smoki dağları hündürlüyü ondan 3 dəfə çox olan və yolları həddindən çox dumanlı və keçilməz olan Qafqaz dağları ilə müqayisə edilə bilməz. Əgər Qafqazda hər hansı təhlükə ilə üzləşsəniz, onda təkbaşına qalacaqsınız. Yol qəzası baş versə heç bir xilasetmə xidməti köməyinizə çatmayacaq.

Lakin 1995-ci ildə o əzəmətli dağlara qışda səyahət etməyin təhlükəsindən məni heç kim xəbərdar etməmişdi. Mis ustaları ilə tanınan və dəvə karvanları dövründən mövcud olan ucqar bir kənd olan Xınalıq kəndinə səyahət etmək istədiyim zaman mən yol şəraitinə bələd olan yerli adamlara bel bağlamışdım. O vaxt qonaqpərvərliyin təhlükəsizlikdən, ən azı mənim nəzərimdəki təhlükəsizlikdən üstünlük təşkil edə biləcəyi heç ağılıma belə gəlməzdi.

Biz yamacda yerləşən İsmayilli rayonundan qalxmağa başladığımız səhər hava günəşli idi. Daha yüksək hündürlüklərdə iqlim şəraitinin tamamilə fərqli ola biləcəyindən xəbərdar idik. Biz tezliklə qarın yolu 6-8 dyüm (təxminən 15-20 sm) örtüyü yerə gəlib çatdıq. Bu o qədər də dərin olmasa da heç bir istiqamətverici relsi olmayan çirkli bir yolu kifayət qədər etibarsız edir. Biz iki jeep maşını ilə gedirdik. Maşınlarda sənişin oturacaq kəmərləri də yox idi. 300 fut məsafədə olan dərədəki çaya yuvarlanacağımız təqdirdə onların olmasının heç elə də mənası olmazdı. Xoşbəxtlikdən özü Lahıcdan olan sürücü görünür, bu təhlükəli yolun hər girinti-çıxıntısına bələd idi. O, gözləri bağlı bu yolda maşın sürə biləcəyi ilə öyünürdü. Şadam ki, o buna cəhd etmədi. Mən hələ də o səyahətimiz zamanı yaranan qorxunun təsirindən çıxmamışam.

Biz nəhayət ki, həmin gün günortadan sonra mənzil başına çatdıq. Mənim Çinə, Yunanıstana, İran və Amazona etdiyim uzun müddətli səyahətlərə baxmayaraq bu səfərki səyahətim ən yadda qalanı oldu.

İndi 6 il keçdikdən sonra məsələ Qafqazın öyrənilməsinə və Lahıca səyahət etməyə gəldikdə çox şey dəyişməmişdir. Sizə ən yaxşı məsləhətimiz budur: risk bahasına olsa da hökmən səyahət edin.

Bu nömrəmizdə biz həm Azərbaycan, həm də xarici oxucularımızı “salınmış cığırda kənar yolla” getməyə həvəsləndirəcəyimizə ümid edirik. Biz adətən etdiyimiz kimi bu dəfə də mövzudan zənnimizcə ən yaxşı xəbərdar olanları göstərməyə çalışmışıq. Bu halda biz əcnəbilərin bu mövzu haqda daha məlumatlı olmalarını aşkar etdik. Etiraf edək ki, onlar təhlükəli dağ yollarının sərtliklərinə davam gətirə bilən güclü maşınlara malikdir. Çox güman ki, bir çox azərbaycanlılar öz ölkələrinin dağlıq yerlərdəki gözəllikləri haqda hələ bilmirlər. Sovet dövründə səyahət və nəqliyyat məhdudlaşdırılmış şəkildə idi. Çox az adamın xüsusi maşını var idi və yollarda tez-tez yoxlama məntəqələrinə rast gəlinirdi. İndi azərbaycanlılar istədikləri yerə getməkdə azaddır. Lakin Qafqazın uca dağlarına güclü maşına malik olmadan səyahət etmək çox çətinidir.

Qeyd etməliyik ki, Azərbaycanda daha əvvəl fəaliyyət göstərmiş xarici vətəndaşların bəziləri - Böyük Britaniyanın Azərbaycandakı keçmiş səfiri Rocer Tomas kimi təbiət həvəskarları artıq burada iz qoymuş və digərlərinə təsir etmişlər. Elf şirkətinin rəhbəri Jan Fransua Daqano başqalarının ayaq basmağa qorxduqları yerlərə öz maşınında səyahət etməsi ilə ad qazanmışdı. Mark Eliot “Azərbaycan və Gürcüstan” adlanan bələdçisində ən heyranedicisi yerlər haqda məlumatları sənədləşdirmək cəhdləri ilə bu işdə pionerlik etdiyinə görə tərifləyir (“Trailblazer”, 1999).

Bu nömrədə siz Chevron şirkətinin baş meneceri Con Konnor tərəfindən şəhərin qarışıqlığından bir günlük ayrılı biləcəyiniz yerlər haqda təkliflərə rast gələcəksiniz. O dağa çıxmaq və təbiətin gözəlliyinin şəklini çəkmək üçün çox sevdiyi yerləri müəyyən etmişdir.

Exxon şirkətində geoloq kimi çalışan Deyvid Puls alpinist Elçin Məmmədinin başçılığı ilə Azərbaycanda ən hündür zirvəyə malik olan və 4243m hündürlüyü olan Şahdağ dağına etdikləri əziyyətli səyahətini təsvir edir. Zənnimizcə bu səyahət onu səyahət həvəskarına çevirmişdir.

Napier Şelton ötən iki ili ömürlük hobbisi olan quşları müşahidə etməklə keçirmişdir. Burada ornitoloq Elçin Sultanovun köməklili ilə o, köçəri quşların geniş yayılmış növlərinin köçüb getmələrini seyr etmək üçün 15 yer müəyyən etmişdir. Onun bu tədqiqatı İngilis dilində bu sahədə ilkin xarakter daşıyır.

Baltimore Sun qəzetinin Moskvaya ezamiyyətə göndərilən jurnalisti Keyti Ləlli bu yaxınlarda Azərbaycana gəlmiş və dağlıq yerlərdə yaşayan uzunömürlülərin sirlərini açmaq məqsədilə İranla həmsərhəd olan Lerik rayonunun cənub kəndlərinə səfər etmişdir.

Minalar müəyyən ərazilərdə böyük təhlükə törədir. Əgər nə vaxtsa Ermənistan və Azərbaycan arasında Dağlıq Qarabağ üzərində münaqişə barədə razılığa gəlinə, minaların gələcək nəsillər, xüsusilə də hər şeyi öyrənməyə can atan uşaqlar üçün dəhşətli nəticələri ola bilər. Təəssüf ki, insanı şikəst etmək və öldürmək qabiliyyətinə malik bu minaların harada basdırılmasını göstərən heç bir xəritə yoxdur. Və bu da onların müəyyən edilməsi və zərərsizləşdirilməsini daha dəhşətli edir. Həmçinin bu çox vaxt tələb edir və baha başa gəlir.

Ümid edirik ki, bu nömrəmiz sizi Azərbaycanın geniş səhərdən kənar yerlərini tədqiq etməyə və təbiətin bütün fəsilləri ərzində necə dəyişdiyinə heyran qalmağa ruhlandıracaq. Zənnimizcə siz yaxşı istirahət etmiş halda qayıdacaqsınız.

Və əlbəttə ki, Lahıca qalxmağa çalışın. Ora getmək üçün ən ideal vaxtın yanvar ayı deyil, yay ayı olduğunu təklif edərdik.

Tərcümə: Ülviyyə Məmmədova

Yoxladı: Gülnar Aydəmirova

Redaktə etdi və veb üçün hazırladı: Aynurə Hüseynova